

AŞK YUVASINDA KADINLAR

LE HAVRE LİMANINDAKİ İNGİLİZ KIZI

HENRİ TOULOUSE - LAUTREC

Hayat

Büyük Ressamlar Ansiklopedisi : 2

HENRİ TOULOUSE-LAUTREC

Ona resim tarihinde XIX. Yüzyılın Oğlu, XX. Yüzyılın Babası derler. Fransız krallarıyla hısım - akrabaydı; Charlemagne'dan önce de, sonra da ailesinden birçok kişi derebeyiydi, ünlü komutandı, şövalyeydi, konttu. O da ressam olmasaydı, bir kont olarak kalacaktı. Bugün de bütün o kontlar, komutanlar gibi unutulup gidecekti. O bir cüceydi, dev oldu. Kont Toulouse-Lautrec bir cüce olarak gelip geçecekti, ressam Toulouse-Lautrec ise resimde bir dev olarak kaldı.

K

ONT Alphonse Toulouse-Lautrec Monfa ile Kontes Adèle'in oğlu olarak 24 Kasım 1864'te Fransa'nın Tarn eyaletinde Albîde Du Bosq şatosunda dünyaya gelen Henri, küçükken çok güzel bir çocuktur. Bundan dolayı ona yakınları «Bébé le Joli» (Cici Bebek) adını takmışlardır. Dadılar, halayıklar, lalalar elinde büyüyor, bir dediği iki edilmiyordu.

Ne yazık ki Cici Bebek'in eyinde tam bir alle dirlik - düzenliği yoktu. Kontla Kontes, İkinci göbekten kardeş çocukları oluyordular. Anaları, babaları onları küçük yaşta birbirlerine nişanlamışlar, onlar da, evlenme yaşları gelince, birbirlerini iyice anlayıp tenimaden evlenmişlerdi. Henri doğduktan az sonra geçimsizlik başladı. Alphonse Toulouse-Lautrec acayip bir adamdı.

YORGUN BALERİN

GAZETE OKUYAN ADAM

na gelmiş, yakışıklı bir delikanlı olmuştu. Gene resimle de uğraşıyor, oldukça güzel eserler meydana getiriyordu.

Bir bahar günü (1878 mayısında bir gün) onun hayatını baştan başa değiştirecek olan kaza oldu:

Henri, annesiyle ninesinin yanındaydı. Bir ara, birdenbire fırlamış, koşa koşa, seke seke onlardan uzaklaşmıştı. Kaypak bir yere gelmişti. Birden, hızını kesemedi, ayağı kaydı, düştü. Sol kalça kemiği kırılmıştı. Hekimler getirildi. Çocuğu kıpırdamadan yatırdılar. Aylardan sonra, ayağa kalkabilecek hale gelince, yavaş yavaş yürümeye başladı. Yakında büsbütün iyileşeceğini umuyorlardı.

Meğerse zavallıyı ikinci bir kaza bekliyormuş:

Bir yıl sonra (1879 ağustosunda) kükürtlü su tedavisi için gönderildiği Barèges kaplıcalarında gezinirken bir çukura düştü. Bu sefer de — gerçek olmasa inanılmaz — sağ kalça kemiği kırıldı.

Bu iki kırık kemik onun hayatını da ortasından ikiye ayırdı: Kemikler bir daha büyümedi. Çocuğun yarı belden yukarısı yaşına uygun olarak yıldan yıla gelişti, ama bacakları güdük kaldı. Bunda annesiyle babasının yakın hisim olmalarının da etkisi bulunduğunu ileri sürenler vardır.

İşin tuhafı, Toulouse - Lautrec'in yapısındaki bu sakatlığın yanı sıra yüzünde de değişiklik olmuş, o güzel çocuk gittikçe çirkinleşmeye başlamıştı: Dudakları şişmiş ve sarkmış, gözler irileşmiş, yuvalarından fırlamış, göğüs çatısı aşırı gelişmiş, vücut kamburlaşmıştı.

Yalnız, delikanlının gövdesinde süznen ışık kafasında bir alev gibi yannmaya başlamıştı. Zekâsı pırıl pırıl ışılıyordu, zihni göz kamaştırıcı bir aydınlık içinde işliyordu. Artık kendini bütün bö-

tün resme vermiş, Paris'e yerleşmişti. Bu yüzden de babasıyla arası açıldı: Kont Alphonse, oğlunun bohem hayatına dalmasını hoş karşılamıyor, onun kendi yanında, mazbut bir yaşayışı olsun istiyordu. Toulouse - Lautrec buna yanaşmadı. Yanaşmayınca da baba, oğlunu reddetti: Yıl 1885, Lautrec 21 yaşında.

Küçüklüğündeki o şen, nüktedan çocuk değişmemişti: Paris bohem hayatının aranılır bir kişiydi artık. Konuşurlarken, gülüp söylerlerken arkadaşları onun sakatlığını unutuyorlar, gü-

SARKICININ SELÂMI

leç yüzünden başka bir şey görmüyorlardı.

Yalnız, küçüklüğündeki o içli çocuk da değişmemişti: Güler, söylerken, şakalaşırken bu neşeli yüzün ardında üzgün bir ruh için için ağlıyordu. Çünkü kadınlar onu sevmiyorlardı. Kadınlar arasında candan arkadaşları vardı, ama sevgilisi yoktu. Kala-balık içindeki o canlı, hareketli adam, iç dünyasında yalnızdı.

Tek avuntusu sanatıydı. Dış hayattan hicini alırcasına iç hayatına dönmüş, kendisine bir hayal dünyası yaratmıştı. Onun kişiliğindeki ikilik, gövdece sakatlığın yanbaşımda kafaca ışıklılık

SEVGİLİ JUSTİNE

resimlerinde de yansıyor. Paris'in gece hayatını, tiyatro kulüplerini, gazino cümbüşlerini, oyuncularını, balerinleri konu olarak alıyor, bunları loşlukla göz kamaştırıcı ışıklar içinde işliyor. Hayal, sis, duman, sıcak ışıklarda kaynaşyordu.

Toulouse - Lautrec'in resimlerinde göze çarpan bir başka özellik de karikatüre kaçma eğilimiydi. Ağır gövdesinin altında kırılacakmış gibi görünen bacaklarıyla yürüyen ecib-bücüb ressam bu bozukluğu resimlerdeki kişilerde de aks ettirmek ister gibiydi. Biçimleri eziyor, büzüyor, kırıyor, bozuyordu. Yal-

nız, bunda çirkinliğe düşmüyor, tersine, her şeyin gerçek değerine bir şiir katıyordu. Onun sanatı, amansız bir karikatür alayıcılığı ile hoş bir şiir tatlılığının karışımıydı.

Bol bol çalışıyordu. Rahat da çalışıyordu: Babası onu reddettiye de gene epay bir gelir bırakmıştı. Toulouse - Lautrec, başka ressamların gıpta edecekleri bir rahatlık içindeydi: Para derdi yoktu, güzel bir atelye kurmuştu, istediği gibi çalışıyordu.

İlk sergisini 1889'da, yirmi beş yaşındayken açtı. Büyük yanlılar yandırdı. Onun sanata getirdiği yeniliği, kişiliğine has değişik ö-

rüşü yadırgayanlar da oldu, beğenenler de. Resimde bir devrim yapmıştı. Onun değeri tam olarak ancak XX. yüzyılda anlaşılacaktı. XIX. yüzyılın çocuğu olduğu halde, XX. yüzyılın resmine yol açmıştı. Bütün gerçek sanatçılar gibi çağını aşmış, geleceğe adım atmıştı.

Gene birçok büyük sanatçı gibi, o da sanatına ızık veren alevde için için eriyordu. Aşk konusunda çektiği yalnızlık yüzünden ucuz kadınlar paşında koşar olmuş, kötü evlere daldanmıştı. İçkiye de hastalık derecesinde düşmüştü.

Henüz otuzunu yeni geçmişti,

Ava, ata merakı tutkunluk derecesindeydi. Yarı avcı, yarı savaşçı kılığında giyinir, o çağlarda Fransa'da sık rastlanan İranlı hökkabazlarla, Hint fakirleriyle arkadaşlık ederdi.

Kontes kocasının bu acayipliklerine dayanamaz hale gelmişti. Ayrıldılar. Resmen boşanmakla birlikte, ayrı yaşamaya başladılar. Henri'yi babası kendi yanına almıştı. Çocuğun hayatı da resamlığa doğru o yandan yol almaya başladı:

Kont Alphonse Toulouse - Lautrec'in av merakının, at tutkunluğunun yanı sıra resim sevgisi de vardı. Henüz üç yaşın-

daki oğlunu, «Atın üstesinden gelelemeyen erkek değildir» diyerek, iyi bir binici olarak yetiştirmeye çalışırken, ona resim sevgisini aşılamaya da çalışıyordu.

Princeteau, Lewis - Brown gibi, devrin tanınmış hayvan ressamlarına dayanamaz hale gelmişti. Ayrıldılar. Resmen boşanmakla birlikte, ayrı yaşamaya başladılar. Henri'yi babası kendi yanına almıştı. Çocuğun hayatı da resamlığa doğru o yandan yol almaya başladı:

Dört yaşındaydı. Bir gün, babası ve hisim, akrabasıyla birlikte, aileden bir çocuğun vafat töreninde bulunmak üzere kiliseye gitmişti. Ötekiler defteri imzalarlarken o da, eline veri-

len kalemi aldı, önündeki sayfaların üzerine ufakık, karikatürümü bir inek resmi çizdi. Böylece, Lautrec'in ilk eseri meydana gelmiş oluyordu.

Henri içli, zeki, hareketli bir çocuktur. Yaşına göre nükteler savurur, herkesi güldürürdü. Babasının tuttuğu özel öğretmenlerden ders alıyor, tatillerinde de annesinin yanına gidiyordu. Annesi, ondan önce bir çocuğunu kaybetmişti için, bütün sevgisiyle ona bağlanmıştı.

Yıllar böyle geçti. Henri Toulouse - Lautrec artık on dört yaş-

MEYHANE KÖŞESİ

ama günden güne çöküyordu. O eski neşeli delikanlı gitmiş, yerine sinirli, huzursuz bir adam gelmişti. Kalabalıktan hoşlanmıyordu, arkadaşlarından gitgide uzaklaşıyordu. Artık eskisi kadar da karşılaşmaz olmuştu.

Ruhundaki düzensizliğin ilk belirtileri 1899 başlarında görüldü. İçki deliliğine uğramıştı. O madık zamanlarda hayaller, kâbuslar görüyordu: Birtakım kimseler, korkunç canavarlar, yırtıcı hayvanlar üzerine saldırıyormuş gibi geliyor, bastonuyla onların üzerine yürüyerek haykırıyor, haykırıyor.

Arkadaşları onu Neuilly'deki Saint - James akıl hastanesine yatırdılar. İçkiden uzak kalınca, yavaş yavaş akli başına geldi. Şimdi deli yerine konulması onu üzüyor, üzerinden bu damgayı sil-dirmek için çırpınıyordu. Akli başında olduğunu gösterebilmek için, bir sirk albümünü ezbere çizdi. Onu hastaneden bıraktılar, ama gene serbest değildi: Yanına gözcü konulmuş, bir de hastabakıcı verilmişti.

Atelyesine dönüp, yeniden resim yapmaya başlamıştı. Yalnız,

eski halini hiç bir zaman bulamayacaktı. Ara sıra atelyesine arkadaşlarını çağırıyor, bu çağrı için gönderdiği kartlara imza yerine ufak, karikatürümsü bir inek resmi yapıyordu: Resimde ilk başladığı noktaya dönmüştü.

Büyük ressam, artık iplik iplik çözülyordu. Ruhundaki ateş sönünce, o da gövdesinin güdük varlığına bürünmüştü. Babası, onun düştüğü acıklı durumu öğrenince, geldi, oğlunu alıp Malromé Şatosuna götürdü. Annesi de gelmişti. Şimdi yatakta yatan küçük çocuk, sanki yıllar önceki o minimini çocuktuktu.

Korkunç bir can çekişme başlamıştı. Toulouse - Lautrec yatağında çocuk gibi sızlanıyor, çocuk gibi ağlıyordu. Kâbuslar içinde sayıklarken, bir ara kendine gelip gülümsüyordu. Rüyasında çocukluğunu görüyor, atlara nasıl bindiğini, onları nasıl koşturduğunu uyanınca, annesine anlatıyordu.

Büyük ressam sanki yeniden çocuk olmuştu. Ufala ufala eridi. 9 eylül 1901'de, 37 yaşında öldü. Son sözleri şunlar oldu:

— Ölmek korkunç bir şey!

CAN CAN YAPAN DANSÖZ

RESSAMIN FIRÇASI İLE ANNESİ KONTES TOULOUSE - LAUTREC